

**MİLLİ PARKLAR VE SU SAMURLARININ
KORUNMASI KONUSUNDA YASAL DÜZENLEMELER**

LEGAL ARRANGEMENTS ON THE PROTECTION OF NATIONAL PARKS AND OTTERS

H. Hüseyin MÜLAZIMOĞLU
Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Gen. Md..Yrd.

ÖZET

Orman Bakanlığı, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, gerek ormanlık alanlar, gerekse orman dışı alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip yörelerin bu günden korunarak gelecek kuşaklara intikalini sağlamak amacıyla başlattığı koruma faaliyetleri ile ülkemizin önder kuruluşudur.

Bakanlığımız koruma çalışmalarını 1983 yılında yürürlüğe giren 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı ve Tabiat Anıtı gibi statülerle alan koruma statülerini çeşitlendirmiştir. Bu alan koruma faaliyetlerinin amacı; ulusal ve uluslararası öneme haiz doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip yöreleri, anılan kanun hükümleri çerçevesinde değişik statülerle koruma altına alarak, farklı arazi kullanım biçimlerini temsil eden bu alanlarda uygulanan farklı yönetimleri modelleri ile korunan alanların devamlılıklarının sağlanmasıdır.

Ülkemiz sahip olduğu değerlerin küresel boyutta da önemini bilincinde olarak birçok uluslararası antlaşma ve sözleşmelere imza atmıştır. Bilindiği üzere nesilleri dünya çapında tehlike altında bulunan su samurları, tüm dünyada çeşitli yasal düzenlemelerle koruma altına alınan önemli ve nadir bir türdür.

1979 yılında imzalanan ve 1984 yılında ülkemizce de onayarak Resmi Gazete'de yayınlanan "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi" (Bern Sözleşmesi) Ek II listesinde "Kesin olarak koruma altına alınan fauna türleri" arasında yer alan su samurları; 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 16. maddesine göre her yıl alınan Merkez Av Komisyonu kararları ile bütün yıl avı yasaklanarak koruma altına alınmaktadır. Bilindiği üzere av ve yaban hayvanların korunması geliştirilmesi ve devamlılıklarının sağlanması görevi, 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile bakanlığımıza verilmiştir.

Ayrıca 23.09.1996 yılında onaylanarak taraf olduğumuz, Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine Dair Sözleşme (CITES) Ek 1 listesinde yer alan su samurlarının uluslararası ticareti belli esaslara bağlanmış olup, bu türün canlı, cansız, post ve tahnitleri ile tanınabilir parça ve türevlerinin evde ve işyerlerinde bulundurulması, satışı ve yurt dışına ihracı yasaklanmıştır.

Genel Müdürlüğü'müzün temel çalışma konuları arasında yer alan yaban hayatının korunması ve tüm yurt sathında avcılığın düzenlenmesi çalışmalarında daha çok bilimsel araştırmaya, gönüllü kuruluşlar ve üniversiteler ile daha yakın bir işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

SUMMARY

Ministry of Forestry General Directorate of National Parks and Game Wildlife is responsible from the protection of areas in a sustainable manner which have values important both at the national an international level.

The ministry have diversified its protection activities with the 2873 coded National Parks Law in 1983. Aim of those protection categories such as National Park, Nature Park, Nature Protection Area and Nature Monument is to protect the sites which have natural an cultural values under different protection models.

Turkey have signed a number of international agreements related with the concept of conservation of those biotic an abiotic values. Otter is a protected species under the laws.

Otter is taken under conservation by the Bern Convention in 1979, which is the convention of protection of natural habitats and wildlife, at the European level and Turkey became a counterpart to this convention in 1984. Otter is listed in the Appendix II of this convention which states that it is a strictly protected species.

At the national legislation level, otter is protected by the 3167 coded Hunting Law and its hunting is prohibited all year round. This law gives the responsibility of protection of wildlife to Ministry of Forestry since 1937.

In addition to that otter is protected also by the CITES agreement which is the Convention on International Trade of Endangered Species of wild animals and plants. According to this convention otter is listed in the Appendix I which states that any kind of trade of this species, in the form of alive or stuffed, its derivatievs such as fur and etc are strictly prohibited. Procedures of this convention are done by the Ministry of Forestry.

Conservation of Natural resources and biodiversity in Turkey needs more scientific studies and a better cooperation between governmental organizations, nongovernmental organizations and universities.

GİRİŞ

Bu sempozyuma bildiri ile katılan değerli bilim adamları su samurunun Türkiye'deki durumu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgiler verecektir. Bu nedenle, ben su samurları konusunda teknik ayrıntıya girmeden, Genel Müdürlüğü'müzce sürdürülen koruma çalışmalarına kısaca değinmek istiyorum.

Ülkemiz yüz ölçümünün yaklaşık %26'sını oluşturan 20.2 milyon hektarlık ormanlık alan Orman Bakanlığı'nın sorumluluğu altındadır.

Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, gerek ormanlık alanlar, gerekse orman dışı alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip yörelerin bu günden korunarak gelecek kuşaklara intikalini sağlamak amacıyla başlattığı koruma faaliyetleri ile ülkemizin önder kuruluşudur.

Bakanlığımız korunan alan çalışmalarına, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 25'nci maddesine göre 1958 yılında Yozgat Çamlığını Milli Park ilan çalışmaları ile başlamış olup, 1983 yılında yürürlüğe giren 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile Milli Park statüsü dışında; Tabiat Parkı, Tabiat Koruma Alanı ve Tabiat Anıtı gibi yeni statülerle alan koruma statüleri çeşitlendirilmiştir.

Milli Parklar Kanunu'nun temel amacı; gerek orman ve orman rejimine giren alanlar, gerekse orman rejimi dışında kalan alanlarda, bir başka ifadeyle ülke genelinde; ulusal ve uluslararası önemde doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip yöreleri, anılan kanun hükümleri çerçevesinde değişik statülerle koruma altına alarak, farklı arazi kullanım biçimlerini temsil eden bu alanlarda uygulanan farklı yönetim modelleri ile korunan alanların devamlılıklarının sağlanmasıdır.

Ancak, günümüz Türkiye'si bir yandan sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerini korumaya çalışırken, diğer taraftan mevcut statülerle koruma altına aldığı birçok sahada ciddi problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Yaşanan problemlerin temelinde, korunan alanlar sistematığının ülke ve günümüz koşullarına ve dünya standartlarına uyumlu hale getirilememiş olması yatmaktadır.

Ülkemiz sahip olduğu değerlerin küresel boyutta da öneminin bilincinde olarak birçok uluslararası antlaşma ve sözleşmelere imza atmıştır. Bilindiği üzere bu antlaşma ve sözleşmelerin bir kısmı doğrudan ülkemizin biyolojik çeşitliliğinin korumasını amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere nesilleri dünya çapında tehlike altında bulunan su samurları, tüm dünyada çeşitli yasal düzenlemelerle koruma altına alınan önemli ve nadir bir türdür.

Bu türün korunması konusunda yasal düzenlemeler

1979 yılında imzalanan ve 1984 yılında ülkemizde de onaylanarak Resmi Gazete'de yayınlanan "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi" (Bern Sözleşmesi) listesinde "Kesin olarak koruma altına alınan fauna türleri" arasında yer alan su samurları 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 16. maddesine göre her yıl alınan Merkez Av Komisyonu kararları ile bütün yıl avı yasaklanarak koruma altına alınmaktadır.

Ayrıca; 23.09.1996 yılında onaylanarak taraf olduğumuz, Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Ulualararası Ticaretine Dair Sözleşme (CITES) listesinde yer alan su samurlarının uluslararası ticareti belli esaslara bağlanmış olup, bu türün canlı, cansız, post ve tahnitleri ile tanınabilir parça ve türevlerinin evde ve işyerlerinde bulundurulması, satışı ve yurt dışına ihracı yasaklanmıştır.

Yaklaşık 30 yıldır düzenli olarak yenilenen ve nesli tehlikede olan türleri çeşitli kategorilerde ve bir sistem dahilinde sınıflandıran IUCN su samurlarını Kırmızı Liste'de (IUCN Red List) orta vadede yüksek tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türler kategorisine dahil etmiştir.

Bilindiği üzere av ve yaban hayvanlarının korunması, geliştirilmesi ve devamlılıklarının sağlanması görevi, 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile bakanlığımıza verilmiştir. Genel Müdürlüğü'müz temel mevzuatlarından birini oluşturan ve 1937 yılında yürürlüğe giren 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu, ülkemiz doğal kaynakları arasında çok önemli bir yer tutan yaban hayatının korunması konusunda uygulamaya sokulan bir yasa olması yanısıra, tür koruma konusunda yürürlüğe giren ilk yasadır.

Anılan yasa çerçevesinde; yaban hayvanlarının yaşama ortamlarıyla birlikte korunmaları ve devamlılıklarının sağlanması amacıyla; Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve nesli yok olma tehlikesi altında bulunan türlerin çoğaltılarak uygun yaşama ortamlarına salınmalarını temin etmek amacıyla Yaban Hayvanı Üretim İstasyonları (Konya Yaban Koyunu, Geyik, Alageyik Üretim İstasyonları) tefrik edilmiştir. Genel Müdürlüğü'müzce tefrik ve tesis edilen koruma sahaları ve üretim istasyonlarında, hedef türler korunurken genel anlamda yaşama ortamlarının korunması çalışmaları çerçevesinde, alan sınırları dahilindeki diğer türlerin de korunması sağlanmaktadır.

Bilindiği üzere; su samurlarının balık çiftliklerine verdiği zararlar konusunda yerel ve ulusal basında zaman zaman haberler çıkmaktadır. Ülkemizde sayılarının çık sınırlı olduğunu sandığım, (sandığım diyorum zira, bu konuda yapmış olduğumuz literatür taramasında anılan türün populasyon durumu, diğer türlerle ilişkileri ve karşılıklı etkileşimlerinin araştırılması konusunda yapılmış yeterli bilimsel verilere maalesef ulaşamadım) dünya genelinde nesli tehlike altında bulunan ve ülkemizde de yeterli populasyon düzeyine ulaşmayan su samurlarının, söz konusu zararlara neden olması mümkün görülmemektedir.

Genel Müdürlüğü'müzün temel çalışma konuları arasında yer alan yaban hayatının korunması ve tüm yurt sathında avcılığın düzenlenmesi çalışmaları, sempozyum konusunda oluşturan su samurlarında olduğu gibi bu güne kadar yaban hayatı envanterlerinin yapılmamış olması ve ülke çapında yaban hayatı mevcudunun yeterince bilinmemesi nedeniyle, özellikle avcılık faaliyetleri el yordamıyla yapılmaktadır.

Doğal kaynakların korunması ve yönetiminde karşılaşılan darboğazlar

Ülke genelinde doğal flora-fauna türleri ve populasyon durumları ile bunların yaşama ortamları konusunda bilimsel çalışmaların sınırlı olması nedeniyle sağlıklı veri eksikliği.

Bilimsel çalışmalar için devlet kurumlarının ve üniversitelerin teknik teçhizat ve yetişmiş eleman eksikliği.

Bu konuda bütçeden ayrılan kaynakların yetersiz olmasının yanısıra sınırlı olan bu kaynağın yerinde ve ekonomik kullanılmaması.

Bu konuda, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve gelişme sağlayacak politika eksikliği ve kalıcı politika oluşturulmaması.

Turizm başta olmak üzere yerleşim ve sanayi birimleri oluşturulurken yaban hayatının yok sayılması sonucuna bağlı olarak, yapılaşma (yol, bina, baraj vb.) faaliyetleri yaban hayatı yaşam alanlarının parçalanması ve bu durumdan yaban hayvanlarının olumsuz etkilenmesi.

Gelişen teknolojiye paralel olarak, insanların en ücra noktalara kadar ulaşmalarına bağlı olarak artan bir tempoyla yaban hayvanlarının rahatsız edilmeleri.

Sulak alanların değişik amaçlarla kurutulması, meraların ve tarım alanlarının amaç dışı kullanılması, orman yangınları, açmalar, aşırı zirai ilaç ve gübre kullanılması vb. sizlerin de çok iyi bildiği bu olumsuz gelişmeleri daha fazla sıralayabiliriz, burada şunu söylemek istiyorum, ülke olarak kaynak araştırması ve özellikle kaynak işletilmesi ve yönetimi konusunda ciddi sıkıntılar yaşamaktayız.

Sözlerime son verirken bakanlığımız dahil olmak üzere, araştırma kurumları ve kuruluşları, üniversiteler, gönüllü kuruluşlar, vakıf ve dernekler ile halkımızın koordinasyon ve güç birliği içerisinde katılımcı yaklaşım ve sürdürülebilir kaynak kullanımı modeline uygun olarak kaynakların envanteri, araştırılması, korunması, işletilmesi ve yönetiminde her kesimin katılımının sağlanması, mevcut kaynaklarımızın gelecek kuşaklara intikalinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Ülkemiz doğal kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğinin korunabilmesi bakımından korunan alanların ilanını müteakip, tesis, planlama, yönetim ve sürdürülebilir kullanımlarının sağlanarak, bu kaynakların ulusal ve küresel bir miras olarak muhafaza edilmeleri yanısıra şehir nüfusları için rekreasyon, turizm ve eğitim faaliyetleri ile yerel ve kırsal topluluklar için gelir olanakları yaratılması ile bu alanlarla doğrudan veya dolaylı olarak ilişki içerisinde olan yöre halkının bu alanlar üzerindeki olumsuz baskılarının giderileceği kanaatindeyim.

DİĞER BİLGİLER

Su samurunun bacakları ve ön üyeleri kısadır. Ayakları perdelidir ve pençeler bulunmaktadır. Duyarlı bıyıkları avını daha iyi hissetmesini sağlar. İki kat kürkü vardır. Dışarıdaki kürk su geçirmez özelliğe sahiptir. İçerideki ise samurun sıcak kalmasını sağlar. Kıllarının sertliği orta düzeydedir.

Dış kürkü 17 ila 18 mm uzunluğundadır. Alt kürkü ise 8 ila 9 mm uzunluğundadır. Su samurunun rengi kirliliği siyahtan dumanlı kahverengine çeşitlilik gösterir. Asya'dakiler daha açık renklidirler. Daha açık renkli karın kısmına sahiptirler. Burun kısımları her iki tarafında küçük açıklıklar bulunan bir altıgene benzer. Burun delikleri ortada yer almaktadır.

Su samurunun görme, koku alma ve işitme yeteneği çok hassastır. Gözler kafanın üst kısmında yer almaktadır. Bu sayede vücudu su altında iken görmeye devam edebilir.

Su samuru yalnız yaşar ve erkeklerle dişiler arasında kuvvetli bir eş bağı yoktur. Popülasyonların büyük kısmı gececedir. Bunun yanı sıra çok utangaç olmaları nedeniyle insanlar tarafından gözlenmeleri çok güçtür. Her ne kadar samur iyi bir yüzücü ve balık yakalayıcısı olmasına karşın avını yakalamak için nefesini ancak 40 saniye su altında tutabilir. Su içerisinde 12 km/saat hızla hareket edebilirler. Samurlar kakım ailesinin tek ikiyaşamlı üyesidir. Kendi dolaşma alanları içerisinde 30'dan fazla yuva ve dinlenme alanına ihtiyaç duyarlar. Yuva olarak kullandığı yerler ise nehir kenarında bulunan apaç kökleri, yoğun sazlıklar ve kovuklardır. Her su samuru ailesinin yaşadığı belirli bir alan vardır (teritoryal canlılardır).

DAĞILIMI

Asya ve Avrupa'nın büyük kısmında ve Afrika'nın bir kısmında yaşarlar. Avrupa'da nadirdir. Türkiye, Fransa, İspanya, Yunanistan, İskandinavya ve İskoçya'da bulunurlar. İngiltere'de ise nadirdir. Diğer samur türleri Kuzey ve Güney Amerika, Güney Afrika, Ortadoğu ve Asya'da görülürler.

HABİTATI

Çok çeşitli tatlı su ekosistemleri ile su içmek ve banyo yapmak için tatlı su havuzlarının yakın olduğu kıyısal alanlarda yaşarlar. Göller, dereler yada kayalık sahillerde bulunurlar.

Avrasya samurunun iletişimi ve sosyal yapısı

İLETİŞİMİ

Su samurları iletişimde ıslık, kuş benzeri sesler çıkarırlar. Değişik anlamlar içeren 100 değişik ses çıkarabilirler. Bunlardan 17'si diğer bireyler tarafından anlaşılabilir üreme, yaş ve bireysel algılama ile ilgili bilgiler içermektedir.

SOSYAL YAPISI

Samurlar, üreme ve yavruların doğumu arasında geçen süre dışında yalnız yaşamaya eğilimlidirler. Gençler yaklaşık 13 - 15 ay arasında anneleriyle birlikte kalırlar.

ORTALAMA ÖMRÜ

4 yaşına kadar yaşarlar. Ancak çok nadir olarak 8 - 12 yaşına kadar yaşamış bireylerin varlığı bilinmektedir.

AVRASYA SU SAMURUNUN VARLIĞINA YÖNELİK TEHDİTLER

TÜRE YÖNELİK TEHDİTLER

Su samurunun hayatını tehdit eden, habitat tahribi, yeni yolların yapılması, el değmemiş dere kıyılarının kaybedilmesi ve balık ağları gibi pek çok faktör vardır.

Yeni yolların açılması ve تنها olan alanların da taşıtlara açılması nedeniyle artan trafik kazaları su samurları için ciddi tehlike oluşturmaktadır. Pestisitler (herbisit ve insektisitler), PCB'ler, civa ve petrol kirliliği samurların sağlığını tehdit etmektedir. Exxon Valdez kazası binlerce samurun ölümüne neden olmuş, Shetland'daki Braer kazasından da bölgedeki samurlar oldukça etkilenmişlerdir.

Avcılık ve balık çiftliklerinde kontrol amaçlı kasıtlı öldürmeler de çeşitli bölgelerde su samurlarının varlığını tehdit etmektedir.

TEHDİT KATEGORİSİ - KORUMA DURUMU

Avrasya su samuru IUCN (Uluslararası Doğayı Koruma Birliği) Red Data Book Tehdit altındaki türler listesinde - vulnerable - "orta vadede doğada nesli tükenme tehlikesi altında olan tür" olarak değerlendirilmiştir.

Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşam Ortamlarını Koruma (Bern) Sözleşmesi'nin Ek II (Mutlak Koruma altına alınacak Fauna Türleri) listesinde yer alan su samurları ülkemizde de 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile koruma altına alınmıştır.

DÜNYADAKİ DİĞER SU SAMURU TÜRLERİ LİSTESİ

TÜR	BİLİMSEL ADI	TEHDİT KATEGORİSİ
Cape Clawless Otter	Aonyx capensis	
Sea Otter	Enhydra lutris	
Oriental small - clawed Otter	Aonyx cinerea	IUCN lower risk
Congo Clawless Otter	Aonyx Congica	
North American River Otter	Lutra canadensis	
Marine Otter	Lutra felina	IUCN endangered

Neotropical Otter	<i>Lutra longicaudis</i>	
Eurasian Otter	<i>Lutra lutra</i>	
Spotted - necked Otter	<i>Lutra maculicollis</i>	
India Smooth - coated Otter	<i>Lutra perspicillata</i>	IUCN vulnerable
Southern River Otter	<i>Lutra provacaax</i>	IUCN vulnerable
Hairy - nosed Otter	<i>Lutra sumatrana</i>	IUCN vulnerable
Giant Otter	<i>Pteronura brasiliensis</i>	IUCN vulnerable